

Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2025-03-17

Vårt diarienummer
1.1.3-2024-06940
GD-2025-054
Ert diarienummer
U2024/02723

Handläggare
Dan Porsfelt

Mottagare
Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
E-post:
u.remissvar@regeringskansliet.se

Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare.

Sammanfattning

Lärarutbildningarna ska ha en fast vetenskaplig grund

Vetenskapsrådet stödjer utredningens skrivningar om vikten av att alla lärarutbildningar har en fast vetenskaplig grund. Lärar- och forskollärarutbildningarna ska baseras på aktuell forskning om lärande och undervisning (s. 22). Den starka betoningen på forskning i utredningen är mycket positiv och vi framhåller vikten av att den vetenskapliga grunden ska företrädas av en breddad generell forskningsbas av relevans för läraryrket. Vetenskapsrådet bejakar utredarens förslag vad avser behovet av stora och longitudinella utbildningsvetenskapliga forskningsprojekt, men vill betona att denna form av storskaliga projekt är mycket resurskrävande.

Förändringar i innehållet på utbildningarna kräver satsningar på utbildningsvetenskaplig forskning och forskarutbildning

Vetenskapsrådet ser övergripande positivt på åtgärder för att koppla samman teori och praktik på utbildningarna och att parallellt ge möjlighet att utveckla djupa ämneskunskaper och kunskaper i praktisk metodik samt praktisk ämnesdidaktik. Det finns också ett uppenbart behov av större, longitudinella studier och effektstudier för att generera evidensbaserad kunskap som kan tillämpas i lärarutbildningen och i förlängningen i skolväsendet. Vetenskapsrådet välkomnar också förslagen på ytterligare förstärkning av ämnesdidaktisk forskning i utredningen.

Vetenskapsrådet välkomnar en satsning på kognitionsvetenskaplig forskning med inriktning på lärande i skolan samt en satsning på forskarskolor i kognitionsvetenskap.

Behov av ökad samverkan och samordning finns

Vetenskapsrådet ser övergripande att det kan finnas behov av samverkan och samordning mellan lärosätena av flera skäl, samtidigt som det finns anledning att överväga en starkare samordning av den externa statliga forskningsfinansieringen av utbildningsvetenskaplig forskning.

Vetenskapsrådet ställer sig särskilt positiva till hur utredningen understryker vikten av åtgärder som gör det möjligt med kombinationstjänster som förenar anställningar mellan högskola och skola.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Rubrikstrukturen nedan refererar till betänkandets struktur och disposition.

13.2 Kartläggning av lärosätenas samverkan

I utredningens uppdrag ingår bland annat att kartlägga i vilka ämnen det finns behov av större utbildnings- och forskningsmiljöer, samt att föreslå hur resurserna i dessa ämnen kan koncentreras till färre och större lärosäten. Vetenskapsrådet finansierar forskning av högsta kvalitet och det är viktigt att högkvalitativ forskning tas tillvara oberoende var den finns. Det är viktigt att säkerställa att kunskapen om ämnesdidaktisk forskning för alla ämnen i lärarutbildningarna uppfylls, oavsett var denna är placerad.

13.4.1 Yrkesverksamma – en viktig brygga mellan teori och praktik

Vetenskapsrådet instämmer med utredningen i att det är viktigt att vidta åtgärder som gör det möjligt att förena anställningar mellan högskola och skola. Vetenskapsrådet har också rekommenderat införandet av sådana kombinationstjänster som en viktig åtgärd för att öka samverkan mellan akademi och skola. I tillägg till utredningens argumentation vill Vetenskapsrådet också betona att detta ger bättre förutsättningar för disputerade lärare att ha både forskning och undervisning i sin tjänst vilket inte bara stärker lärarutbildningen, utan också stärker den utbildningsvetenskapliga forskningen (VR 2023, Forskningsöversikt utbildningsvetenskap). Dessutom ger detta ökade möjligheter att rekrytera yrkesverksamma lärare till forskarutbildning. För att stärka den forskningen skulle en sådan reform behöva innefatta också andra yrkeskategorier och professioner i skolväsendet, till exempel yrkesvägledare, elevhälsopersonal, skolledare och personal verksamma hos skolhuvudmännen, men också yrkesverksamma inom utbildning och lärande utanför skolväsendet.

13.4.2 Praktisk forskning för närmare samverkan mellan lärosäten och skolväsendet

Vetenskapsrådet instämmer i att verksamhetsnära skol- och utbildningsforskning bidrar till utveckling av såväl professioner som

verksamheter. Den nationella satsningen på verksamhetsnära skolforskning via ULF är ett exempel på hur starka incitament för ökad samverkan mellan akademien och andra aktörer för att utveckla integrerade forskningsmiljöer kan skapas. Vetenskapsrådet vill betona att all vetenskap bygger på en växelverkan mellan grundläggande och tillämpad forskning och utbildningsvetenskap liknar i detta avseende andra vetenskapsområden. För att garantera kvalitén i den verksamhetsnära forskningen är det av stor betydelse att den förankras i relevant och nyfikenhetsorienterad och nydanande grundforskning inriktad på att främja kunskap och söka svar på universella, teoretiska frågor. En sådan förankring är också nödvändig för att kunna tolka och generalisera implikationerna av den mer verksamhetsnära forskningen. Annorlunda uttryckt möjliggör en stark grundforskning att den mer tillämpade forskningen kan användas effektivt.

13.4.3 Närmare samverkan kring kompetensförsörjning på nationell nivå

Vetenskapsrådet instämmer med utredningens överväganden om att ökad samverkan på nationell nivå behövs för att säkra kompetensförsörjningen inom lärarutbildningarna.

14.1 Behov av bättre kunskaper i ämnen och ämnesdidaktik

Vetenskapsrådet instämmer i utredningen förslag om att studenter måste utveckla djupa ämneskunskaper och kunskaper i praktisk metodik och praktisk ämnesdidaktik parallellt. Utredningen beskriver att forskningskompetens inom ämnesdidaktik är ett område som särskilt behöver uppmärksammas vilket också framkommer i UKÄ:s utvärderingar av lärarutbildningarna. Däremot beskrivs inte i utredningen vad detta konkret innebär. Utredaren kopplar praktisk metodik både till kognitionsvetenskap och till ämnesdidaktik, vilket är positivt då det är viktigt att studenterna utvecklar kunskaper av relevans för den faktiska yrkesutövningen. Vetenskapsrådet vill betona vikten av att de ämnesdidaktiska kurserna i lärarutbildningarna i största möjliga mån bedrivs av disputerade ämnesdidaktiker. På flera ställen i utredningen uttrycks ämnesdidaktik som omfattande praktisk metodik (ämnesdidaktik inklusive metodik). Detta sätt att uttrycka sig stödjer Vetenskapsrådet, inte minst då den praktiska metodiken också måste vara grundad i den ämnesdidaktiska forskningen. Dock är det viktigt att ett ökat fokus på praktisk metodik inte sker på bekostnad av den vetenskapliga grunden. En central del i läraryrket är teoretiska och praktiska kunskaper om hur lärande går till, samt kunskaper om hur lärandet kan variera mellan olika individer. Sådana frågor behandlas delvis inom didaktiken och ämnesdidaktiken, men behöver även ha en bas i den del av den utbildningsvetenskapliga kärnan som behandlar utveckling och lärande.

14.1.1 Utrymme för ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier ska öka

Vetenskapsrådet ser det som positivt att utredningen föreslår att ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier i grundlärarutbildningen samt

ämneslärarutbildningen med inriktning mot årskurs 7–9 och gymnasieskolan ska ökas med 15 högskolepoäng. Det är också positivt att utredningen betonar vikten av den verksamhetsförlagda utbildningen och praktisk metodik. Samtidigt är den vetenskapliga grunden i lärarutbildningen helt central för de blivande lärarnas legitimitet och utbildningens kvalitet. Förutom studier i själva ämnet behöver lärarstudenter ges möjlighet att på ett medvetet sätt använda sina ämneskunskaper när de planerar, genomför och reflekterar kring undervisning. I denna process spelar den ämnesdidaktiska forskningen en viktig roll.

14.2.2 UVK ska inriktas mot den kommande yrkesutövningen

I betänkandet uttrycks vikten av att fokus för vetenskapliga studier inom lärarutbildningsområdet behöver utgöras av mer omfattande kvantitativa studier med kontroll-grupper som visar effekter av undervisningen (ffa s 302). Utredningen beskriver det som att evidensbaserade undervisningsmetoder har sin grund i evidensbaserad forskning som genererar mer hållfast och robust kunskap och därför är bättre ägnad att leda till generella slutsatser. Vetenskapsrådet bejakar att denna form av storskaliga studier genomförs. Den relativa avsaknaden handlar ofta om en resursfråga. Vetenskapsrådet vill dock framhålla att alla former av studier är viktiga, såväl storskaliga studier som kvalitativa djupgående fallstudier, för att påvisa en kausalitet mellan åtgärd och effekt som sedan kan vara vägledande för hur utbildning bör bedrivas. Utredaren menar att där finns områden inom utbildningsvetenskaplig och ämnesdidaktisk forskning där det inte finns många evidensbaserade forskningsresultat. Exempel på dessa områden uttrycks inte i utredningen. Vidare konstateras att den utbildningsvetenskapliga kärnan ska synliggöra sambandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet för studenterna. Om studenter känner till och deltar i praktisknära evidensbaserad forskning redan under studietiden kan detta samband stärkas ytterligare. Vetenskapsrådet stödjer utredningens förslag att stärka den evidensbaserade forskningen inom lärarutbildningarna.

Vetenskapsrådet noterar att utredningen föreslår att områden såsom vetenskapsteori och forskningsmetod ska minska betydligt som en del i den utbildningsvetenskapliga kärnan och till viss del i stället ingå inom ramen för kurs i självständigt arbete. Vetenskapsrådet menar att utbildning i vetenskapsteori och vetenskaplig metod är väsentliga och ger de blivande lärarna förutsättningar att kunna tolka och värdera forskningsresultat under utbildningen och i det kommande pedagogiska arbetet. Det utgör också en viktig förberedelse för eventuell forskarutbildning.

14.6.1 Ökad omfattning av ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier

Vetenskapsrådet instämmer i utredningens bedömning om att förslagen i kapitel 14 kommer att medföra ett ökat behov av lärarutbildare med ämnesdidaktisk inriktning. Utredaren framhåller en nationell satsning på forskning och forskarskolor för att stärka forskningsanknytningen i

lärarutbildningen och bidra till att fler ska kunna disputerat inom förskolepedagogik, fritidspedagogik och ämnesdidaktik.

15.4 Ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarytbildningen

Utredningen föreslår att kognitionsvetenskap med relevans för lärarytbildningarna ska få ett ökat fokus på lärar- och förskollärarytbildningarna. Kognitionsvetenskap beskrivs i utredningen (bland annat i avsnitt 15.1 och 15.2) som ett tvärvetenskapligt fält där bland annat neurovetenskap, psykologi, språkvetenskap, datavetenskap, filosofi, antropologi samt teorier om människors tänkande och kommunikation ingår. Vetenskapsrådet vill betona vikten av utredningens tydliga fokus på ”kognitionsvetenskap med relevans för lärarytbildningarna” för att markera att den kunskap och vetenskap som finns inom kognitionsvetenskapen bör avgränsas till de delar som är relevanta för lärande och undervisning i skolan och förskolan. Det är viktigt att de kunskaper i kognitionsvetenskap som förmedlas i lärarytbildningarna är tillämpbara och knyts till undervisningen av specifika ämnesinnehåll. Kognitionsvetenskap med relevans för lärarytbildningarna kan användas för att stärka lärarnas ämnesdidaktiska kunskaper och ge konkreta svar på frågorna vad som ska undervisas om, hur det ska undervisas och varför. Dock är det viktigt att detta innehåll i lärarytbildningen genomförs av lärare med en stark vetenskaplig förankring. Delar av det utredaren beskriver som kognitionsvetenskap kan beskrivas som ämnesdidaktik. Exempel på detta är kunskap om hur ett undervisningsinnehåll kan struktureras så att lärande sker. Här menar utredaren (i avsnitt 15.3) att ”Kognitionsvetenskap kan dels bidra med hur ett undervisningsinnehåll ska utformas för ett visst undervisningsmoment, dels ge generella principer för hur en lektion ska planeras för att uppnå ett bestämt syfte eller mål.” Denna beskrivning rimmar väl med hur även den ämnesdidaktiska forskningen vägleder lärare i att planera och strukturera ett ämnesinnehåll så att lärande sker. Utredaren konstaterar att kognitionsvetenskap bidrar med kunskap om vad som skapar motivation, samt om utformning av lärandemiljöer och undervisningsmaterial som passar många elever. Delar av detta inkluderas idag i de ämnesdidaktiska (inklusive metodik) momenten i lärarytbildningen. Att utveckla den evidensbaserade forskningen kopplat till ämnesdidaktik och till undervisningen i ämnen är positivt för den utbildningsvetenskapliga forskningen.

Vetenskapsrådet stödjer idén om att lärarstudenter bör få en djupare förståelse av hur hjärnan bearbetar, lagrar och använder information. Vetenskapsrådet vill betona att en framgångsrik undervisningsdesign är komplext och kräver många typer av kunskap.

Utredaren föreslår att studier av lärande (uttryckt som lärandeteorier) ersätts med kunskaper om minnet, de biologiska processerna för lärandet och de inlärningsstrategier som har sin förankring i kognitionsvetenskap (15.4.1). Detta kan leda till ett avsteg från vedertagen vetenskaplig praxis att väga

perspektiv mot varandra, samt välja mellan dem baserad på sådan värdering. Utredarens detaljstyrning av innehållet i kurserna är onödig.

15.8 Satsning på forskning i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna

Vetenskapsrådet välkomnar en satsning på forskarskolor i kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningen. Vetenskapsrådet bedömer i likhet med utredningen också att om de förändringar som föreslås i kapitel 14.2 skulle genomföras, kommer omfattande utbildning och vidareutbildning av lärarutbildare att krävas, vilket också föreslås av utredningen i stycke 15.6. Förslagen om att öka inslaget av kognitionsvetenskap i lärarutbildningarna kommer att kräva fler forskarutbildade lärarutbildare inom området. Utredningen föreslår därmed en satsning på kognitionsvetenskaplig forskning med inriktning på lärande i skolan samt en satsning på forskarskolor i kognitionsvetenskap, vilket Vetenskapsrådet ser som ett bra initiativ.

Utredningen konstaterar att kompetensen i Sverige inom kognitiv psykologi och kognitiv neurovetenskap med inriktning mot lärande är i dag begränsad samt att den bedrivs i miljöer med begränsade resurser, ofta utan koppling till lärarutbildning. Vetenskapsrådet välkomnar de stora satsningar som regeringen gjort på forskarskolor för lärarutbildare som har genomförts som fria utlysningar, öppna för hela det utbildningsvetenskapliga fältet med relevans för lärarutbildningen.

16.4.2 Systematisk och evidensbaserad undervisning om grundläggande läs- och skrivinlärning i grundlärarutbildningen

Ett behov av evidensbaserad undervisning om grundläggande läs- och skrivinlärning förs fram i utredningen. Utredningen föreslår att alla grundskolelärare behöver kunna metoder för läsinlärning. Totalt ska undervisningen i svenska omfatta minst 37,5 högskolepoäng med tyngdpunkt på undervisning om läs- och skrivinlärning. Vetenskapsrådet ser positivt på detta och ett exempel på ett behov av att stärka kopplingen mellan teori och praktik i lärarutbildningen.

Utredningen föreslår också att studenter för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 samt 4–6 ska visa fördjupad förmåga att planera och genomföra evidensbaserad läs-, skriv- och matematikundervisning inklusive förmåga att genomföra systematiska insatser för elever med läs- och skrivsvårigheter. Barns tidiga läs- och skrivutveckling är centralt inom utbildningsvetenskaplig och ämnesdidaktisk forskning, och Vetenskapsrådet har genom åren finansierat en stor mängd forskning inom området. Utredningen använder det av Skolverket beslutade begreppet ”strukturerad ljudningsmetod” för det som internationellt och i många svenska rapporter, liksom i den allmänna debatten, kallas ”phonics”. Att enbart rekommendera en särskild metod för läsinlärning (phonics) strider mot den sammantagna språkdidaktiska forskningsgrunden som förespråkar flera perspektiv och metoder.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av koordinatör Dan Porsfelt. Vid den slutliga handläggningen har även rådsdirektören Maria Thuveson, chefsjuristen Victoria Söderqvist och huvudsekreteraren Pernilla Nilsson deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Dan Porsfelt
Koordinator

Kopia
Myndighetshandläggare Carl.hogstedt@regeringskansliet.se